

Naslov originala

Agnès Martin-Lugand

LES GENS HEUREUX LISENT ET BOIVENT DU CAFÉ

Copyright © Éditions Michel Lafon – Paris, 2013

Published by arrangement with Lester Literary Agency

Translation copyright © 2017 za srpsko izdanje, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom pomažete razvoj projekta
odgovornog korišćenja šumskih resursa širom sveta.

NC-COC-016937, NC-CW-016937, FSC-C007782

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

Gijomu i Simon-Aderou, koji su moj život

Očekuje se da se s vremenom prevaziđe,
a njeno narušavanje smatra se neumesnim,
pa čak i štetnim.

(Sigmund Frojd o tugovanju,
„Tugovanje i melanholija“, u *Metapsihologiji*)

1

„Molim te, mama!“

„Rekla sam *ne*, Klaro.“

„Hajde, Dijan. Pusti je da pođe sa mnom.“

„Nemoj misliti da sam toliko glupa. Ako Klara pođe s tobom, gnjavićete i krenućemo na odmor sa tri dana zakašnjenja.“

„Pođi s nama, kontrolisaćeš nas!“

„Ne pada mi na pamet. Jesi li video šta još sve treba uraditi?“

„Razlog više da Klara pođe sa mnom, moći ćeš to da uradiš na miru.“

„Mama!“

„Dobro, u redu. Bežite! Tutanj! Neću više da vas vidim.“

Otišli su galameći na stepeništu.

Saznala sam da su se u kolima blesavili u trenutku kad je kamion naleteo na njih. Pomislila sam da su umrli smejući se. Pomislila sam kako bih volela da sam bila s njima.

I već godinu dana svakodnevno ponavljam sebi kako bih volela da sam poginula zajedno s njima. Ali moje srce je tvrdoglavo kucalo. I održavalo me u životu. Na moju veliku nesreću.

Izvaljena na trosedu, zurila sam u oblake dima iz svoje cigarete kad su se otvorila ulazna vrata. Feliks nije više čekao moje pozive da bi došao kod mene. Banuo bi neočekivano ili maltene neočekivano. Dolazio je svakoga dana. Kako sam mogla da mu dam duplikat ključeva?

Njegov ulazak me natera da poskočim i pepeo mi pade na pižamu. Oduvah ga na pod. Da ne bih gledala kako započinje svakodnevno spremanje, otišla sam u kuhinju po novu dozu kofeina.

Kad sam se vratila, videh da ništa nije pomerenom. Pepeljare su i dalje bile prepune; prazne šolje, kutije od gotovih jela i prazne boce još su bile razbacane po niskom stočiću. Feliks je sedeo prekrštenih nogu i zurio u mene. Nakratko me zbuni njegova ozbiljnost, ali me još više iznenadi njegovo odelo. Zašto je u odelu? Šta se desilo s njegovim pocepanim farmerkama i pripijenim majicama koje je uvek nosio?

„Kuda si pošao takav? Na venčanje ili na sahranu?“

„Koliko je sati?“

„To nije odgovor na moje pitanje. Svejedno mi je koliko je sati. Prerušio si se da bi se nabacivao nekom berzanskom agentu?“

„Ne bih imao ništa protiv, ali dva sata je, moraš da se umiješ i obučeš. Ne možeš tamo takva da ideš.“

„A kuda to treba da idem?“

„Požuri. Tvoji i Kolenovi roditelji će nas čekati. Treba da budemo tamo za jedan sat.“

Pretrnuh, ruke počеше da mi se tresu, imala sam knedlu u grlu. „Ne dolazi u obzir, ne idem na groblje. Čuješ li me?“

„Uradi to zbog njih“, reče mi on blago. „Odaj im poštu, danas moraš da odeš na groblje, prošlo je godinu dana, svi ćemo ti pomoći.“

„Ne želim ničiju pomoć. Odbijam da idem na tu glupu godišnjicu. Zar mislite da se meni obeležava njihova smrt?“

Glas mi zadrhta i potekoše mi prve suze toga dana. Kroz maglu videh kako Feliks ustaje i prilazi mi. Njegove ruke se obmotaše oko mog tela i on me stegnu na grudi.

„Pođi, zbog njih, Dijan, molim te.“

Grubo ga odgurnuh.

„Rekla sam ti da neću, jesi li ti gluv? Napolje iz mog stana!“, dreknuh kad videh da je zakoračio prema meni.

Otrčah u svoju sobu. Iako su mi se ruke tresle, uspe la sam da okrenem dvaput ključ. Skljokah se na pod, naslonjena leđima na vrata, i privukoh noge na grudi. Feliksov uzdah prekinu tišinu koja je ispunila stan.

„Svratiću večeras.“

„Neću više da te vidim.“

„Potrudi se bar da se umiješ, inače ću te ugurati pod tuš.“

Čuh kako se bat njegovih koraka udaljava, a onda me zvuk zatvaranja vrata uveri da je konačno otišao.

Dugo sam tako sedela skrhana, sa glavom između kolena, a onda mi pogled pade na krevet. Dovukoh

se na jedvite jade četvoronoške do njega. Popeh se i umotah u jorgan. Kao i svaki put kada bih se tu sakrila, moj nos krenu da traži Kolenov miris. On je na kraju ispario, ali ipak nikad nisam promenila posteljinu. Htela sam i dalje da ga udišem. Htela sam da zaboravim miris bolnice i smrti koji mi se uvukao u kožu kad sam poslednji put zarila glavu u njegov vrat.

Htela sam da spavam; san će mi pomoći da zaboravim.

Godinu dana ranije, kad sam, zajedno s Feliksom, stigla u urgentni centar, saopštili su mi da je kasno, da mi je ćerka izdahnula u kolima hitne pomoći. Lekari su me pustili da se ispovraćam, a onda su mi saopštili da je pitanje minuta, u najboljem slučaju sati kada će i Kolen otići. Ako želim da se oprostim od njega, moram da požurim. Htela sam da vrisnem, da se proderem da lažu, ali nisam mogla. Upala sam u košmar, želela sam da verujem kako ću se probuditi. Ali bolničarka nas je povelala ka boksu gde se nalazio Kolen. Svaka reč i svaki pokret koje sam registrovala od trenutka kad sam ušla u tu prostoriju, urezali su mi se u pamćenje. Kolen je bio na krevetu, priključen na gomilu bučnih mašina koje su svetlucale. Ležao je gotovo nepomičan, lice mu je bilo u podlivima. Stajala sam nekoliko minuta skamenjena pred tim prizorom. Feliks je bio sa mnom i samo zahvaljujući njemu, nisam se srušila na pod. Kolenova glava je bila malčice okrenuta prema meni, njegove oči privukoše moj pogled. Smogao je snage da se osmehne, jedva primetno. Taj osmeh mi je pomogao

da krenem prema njemu. Uzela sam ga za ruku, stegao mi je šaku.

„Trebalo bi da budeš sa Klarom“, rekao mi je s teškom mukom.

„Kolene, Klara je...“

„Ona je u operacionoj sali“, preduhitrio me je Feliks.

Podigla sam glavu prema njemu. On se nasmeši Kolenu izbegavši moj pogled. Zujalo mi je u ušima, svaka čestica mog tela počela je da podrhtava, pogled mi se zamaglio. Osetila sam kako Kolenova ruka jače steže moju. Gledala sam ga dok mu je Feliks pričao kako je Klara, uveravajući ga da će se izvući. Ta laž me je grubo vratila u stvarnost. Kolen slomljenim glasom reče kako nije video kamion, on i Klara su pevali. Izgubila sam moć govora. Nagla sam se prema njemu, provukla mu ruku kroz kosu, prešla dlanom preko čela. Ponovo je okrenuo lice prema meni. Pošto su mi se oči zamaglile od suza, njegove crte postadoše nejasne, počele su da nestaju, gušila sam se. Podigao je ruku da mi je spusti na obraz.

„Pst, ljubavi“, rekao mi je. „Smiri se, čula si Feliksa, bićeš potrebna Klari.“

Nisam znala kako da izbegnem njegov pogled pun nade da će naša ćerka biti dobro.

„A ti?“, uspela sam da izustim.

„Ona je važna“, rekao mi je obrisavši mi suzu sa obraza.

Zaridah, prislonivši lice na njegov dlan, još uvek topao. Još uvek je bio tu. Još uvek. Grčevito sam se držala za to „još uvek“.

„Kolene, ne mogu da te izgubim“, prošaputala sam.
„Nisi sama, imaš Klaru, a i Feliks će brinuti o vama.“
Zavrtela sam glavom ne usuđujući se da ga pogledam.
„Ljubavi, sve će biti u redu, bićeš hrabra zbog naše
ćerke...“

Glas mu je naglo utihnuo; uspaničila sam se i podigla glavu. Delovao je tako umorno. Kao i uvek, crpao je poslednje atome snage zbog mene. Poljubila sam ga; uzvratio mi je sa ono malo života što je još bilo ostalo u njemu. Zatim sam legla pored njega i pomogla mu da stavi glavu na moje grudi. Sve dok ga budem držala u naručju, neće moći da me napusti. Poslednji put je prošaputao da me voli, imala sam tek toliko vremena da mu odgovorim, a onda je mirno zaspao. Nekoliko sati sam ga tako držala, ljuljuškala, ljubila, udisala njegov miris. Kad su moji roditelji pokušali da me odvedu, počela sam da vrištim. Kolenovi roditelji su došli da vide sina, ali im nisam dozvolila da ga taknu. Bio je samo moj. Feliksovo strpljenje je na kraju prevagnulo, ubedio me je da popustim. Najpre me je umirio, bez žurbe, a onda me je podsetio kako treba da se oprostim od Klare. Moja ćerka je i dalje bila jedino stvorenje na ovoj planeti koje je moglo da me odvoji od Kolena. Smrt nije ništa promenila. Moje šake su se otvorile i ja sam pustila njegovo telo. Spustila sam poslednji put usne na njegove i otišla.

Magla me je obavila dok su me vodili kod Klare. Reagovala sam tek kada smo stigli do vrata.

„Ne“, rekla sam Feliksu. „Ne mogu.“

„Moraš da je vidiš, Dijan.“

Ne odvajajući pogled od vrata, uzmakla sam nekoliko koraka, a onda sam pobjegla kroz bolničke hodnike. Odbila sam da vidim mrtvu ćerku. Htela sam da se sećam samo njenog osmeha, plavih, umršenih uvoja-
ka koji su joj uokvirivali lice, njenih očiju koje su se obešenjački caklile onog jutra kad je otišla sa ocem.

I danas, kao i poslednjih godinu dana, u našem stanu vlada tišina. Nema više muzike, nema više smeha, nema više beskonačnih razgovora.

Noge me same odvedoše do Klarine sobe. U njoj je sve bilo ružičasto. Onog trena kad sam saznala da ćemo dobiti devojčicu, odlučila sam da sve u sobi bude ružičasto. Kolen je pokušavao na sve moguće načine da me natera da se predomislim. Nisam popustila.

Nisam ništa dirala; ni njen jorgan smotan u loptu, ni njene igračke rasute na sve strane, ni njenu spavaćicu na podu, ni mali kofer s točkicama u koji je spakovala igračke za godišnji odmor. Dve plišane igračke nisu više bile tu, ona s kojom je otišla i ona s kojom sam ja spavala.

Tiho zatvorih vrata i zaputih se ka Kolenovom ormanu. Uzeh novu košulju.

Samo što sam otišla u kupatilo da se istuširam, čula sam da se Feliks vraća. U kupatilu je ogledalo bilo prekriveno čaršavom i, ako se izuzmu Kolenovi parfemi, sve police su bile prazne. Nije više bilo stvari koje žene koriste za ulepšavanje: nije bilo šminke, krema, nakita.

Nisam reagovala na hladne pločice, nisam obraćala pažnju na njih. Voda koja je padala preko mog tela nije

mi pružala ni najmanje zadovoljstvo. Napunila sam šaku Klarinim šamponom s mirisom jagoda. Slatkasti miris mi izmami nekoliko suza pomešanih s morbidnom utehom.

Moj ritual je mogao da počne. Naprskah kožu Kolenovim parfemom – to je bio prvi zaštitni sloj. Onda zakopčah njegovu košulju – drugi sloj. Zatim obukoh njegov duks sa kapuljačom – treći sloj. Na kraju vezah mokru kosu kako bih sačuvala miris jagode – četvrti sloj.

Nije više bilo smeća u dnevnoj sobi, prozori su bili otvoreni, a iz kuhinje su dopirali zvuci bitke. Pre nego što sam otišla do Feliksa, zatvorih prozore u dnevnom boravku: polumrak je bio moj najbolji prijatelj.

Feliksova glava je bila u zamrzivaču. Posmatrala sam ga naslonjena na dovratak. Ponovo je bio u svojoj uniformi i njihao je zadnjicu zviždućući.

„Mogu li da znam zašto si tako dobro raspoložen?“

„Zbog prošle noći. Pusti me da ti spremim večeru i sve ću ti ispričati.“

Okrenuo se i upiljio u mene. Onda mi priđe i duboko udahnu nekoliko puta.

„Prestani da me njuškaš kao neki pas“, rekoх mu.

„Moraćeš da prestaneš s tim.“

„Šta ti sad smeta? Okupala sam se.“

„Bilo je krajnje vreme.“

On me poljubi u obraz, pa nastavi da radi.

„Otkad ti to znaš da kuvaš?“

„Ne kuvam, koristim mikrotalasnu pećnicu. Ali još nisam pronašao ništa za klopou. Frižider ti je gori od pustinje Gobi.“

„Ako si gladan, naruči picu. Ti ne umeš da kuvaš. Ne bi umeo da spremiš čak ni zamrznuto gotovo jelo.“

„Zato ste me Kolen i ti hranili poslednjih deset godina. Ali upravo si mi dala genijalnu ideju, tako ću moći da ti posvetim više vremena.“

Odoh u dnevnu sobu i strovalih se na trosed. Moraću da slušam o njegovom ludom provodu prethodne noći. Ubrzo se preda mnom pojavi čaša crnog vina. Feliks sede preko puta mene i baci mi svoju kutiju cigareta. Ja odmah zapalih jednu.

„Prenosim ti pozdrav od roditelja.“

„Baš lepo“, odgovorih, dunuvši dim u njega.

„Brinu se zbog tebe.“

„Nema potrebe.“

„Voleli bi da te posete.“

„Ne želim. Uostalom, možeš da se smatraš srećnikom, jedino još tebe mogu da podnesem.“

„Ja sam nezamenljiv, ti ne možeš bez mene.“

„Felikse!“

„Dobro, ako želiš, ispričaću ti do najsitnijih detalja kako sam se noćas proveo.“

„O ne! Samo nemoj da mi pričaš o svom ljubavnom životu!“

„Pa odluči se već jednom: ili moje krevetske dogovštine ili tvoji roditelji.“

„Okej, pričaj, slušam te.“

Feliks nije škrtao na lascivnim detaljima. Život se za njega svodio na veliku feštu začinjenu razuzdanim seksom i konzumiranjem supstanci koje je isprobavao pre svih drugih. Ponet pričom, nije ni čuo šta mu

govorim, mleo je kao vodenica. Nije ućutao ni kad je odjeknulo zvonce.

Tako je i raznosač pica saznao kako je odvuкао u krevet nekog dvadesetogodišnjeg studenta. Još jedan momak o čijem će obrazovanju ubuduće brinuti Feliks.

„Da si samo jutros videla facu tom medenjaku, samo što me nije preklinjao da se vratim i ponovo pobrinem za njega. Baš mi ga je bilo žao“, dodade pretvarajući se da briše suzu.

„Stvarno si grozan.“

„Upozorio sam ga, ali tako ti je to, onaj ko proba Feliksa, postane zavisani.“

Ja sam uzela samo dva-tri zalogaja, dok je on hteo da pukne koliko se najeo. Nije pokazivao nameru da pođe. Najednom je postao neobično ćutljiv. Pokupio je ostatke hrane i nestao u kuhinji.

„Dijan, nisi me čak ni pitala kako je bilo danas.“

„Ne zanima me.“

„Preteruješ. Kako možeš da budeš ravnodušna prema tome?“

„Umukni, ja sam sve samo ne ravnodušna. Ne dozvoljavam ti da mi kažeš tako nešto!“, viknuh đipivši na noge.

„Pogledaj se, jebote, izgledaš kao neka ludača. Prestala si da radiš. Nemaš više posao. Život ti se svodi na pušenje, alkohol i spavanje. Pretvorila si vaš stan u svetilište. Ne mogu više da te gledam kako sve više toneš iz dana u dan.“

„To niko ne može da razume.“

„Naravno da može, svi razumeju kroz šta prolaziš. Ali to nije razlog da umreš. Njih nema već godinu

dana, vreme je da nastaviš da živiš. Bori se, uradi to zbog Kolena i Klare.“

„Ne umem da se borim. Osim toga, ne želim da se borim.“

„Pusti me da ti pomognem.“

Pošto nisam više mogla da ga podnesem, zatvorih uši i zažmurih. Feliks me zagrl i natera da sednem. Stegnuo me je u jedan od onih svojih snažnih zagrljaja od koga se umalo nisam ugušila. Nikada nisam razumela tu njegovu potrebu da mi smrvi kosti.

„Zašto ne izađeš sa mnom večeras?“, upita me.

„Ništa nisi shvatio“, odgovorih mu priljubivši se uz njega i protiv svoje volje.

„Izađi iz stana, viđaj se s ljudima. Ne možeš da sediš zatvorena u kući. Dođi sutra u *Srećne ljude*.“

„Zabole me za *Srećne ljude*!“

„Onda ćemo zajedno na odmor. Zatvoriću kafić. Gosti će preživeti i bez nas tih nekoliko nedelja... U stvari, bez mene!“

„Ne želim da idem na godišnji odmor.“

„Siguran sam da želiš. Biće nam zabavno zajedno, brinuću o tebi dvadeset četiri sata dnevno. Upravo ti treba da se oporaviš.“

Nije video da sam iskolačila oči pri pomisli da bi mi stalno disao za vrat.

„Čuj, pusti me da razmislim“, rekoh mu kako bih ga smirila.

„Obećavaš?“

„Da, a sad idi, hoću da spavam.“

On me glasno cmoknu u obraz, pa izvadi telefon iz džepa. Pretraži poduži spisak kontakata, a onda pozva

nekog Stivena, zatim Freda i nekog Aleksa. Van sebe od uzbuđenja zbog raskalašne večeri koja ga je čekala, konačno me ostavi. Ustadoh, zapalih cigaretu i priđoh ulaznim vratima. On prekinu nakratko telefonski razgovor da bi me još jednom poljubio i šapnuo mi na uvo: „Vidimo se sutra, ali neću doći previše rano. Večeras me čeka lud provod.“

Umesto odgovora, prevrnuh očima. Opet neće otvoriti *Srećne ljude* na vreme. Nisam, međutim, mogla bogzna šta da učinim povodom toga: ja sam tu kafe-knjižaru vodila u nekom drugom životu.

Feliks me je izmorio. Sam Bog zna da ga volim, ali nisam više mogla da ga podnesem.

U krevetu sam razmišljala o onome što mi je rekao. Rešio je da me natera da se trgnem. Morala sam nešto da preduzmem kako bih mu umakla. Kad on nešto uvrta u glavu, ništa ne može da ga zaustavi. On je želeo da se osećam bolje, ali ja nisam. Morala sam da smislim neko rešenje.

Još malo pa će biti nedelju dana kako sprovodi plan „Izvucimo Dijan iz depresije“. Već sam zasuta gomilom predloga, sve jednim besmislenijim od drugog. Vrhunac je bio kad je Feliks spustio na stočić brošure putničkih agencija. Tačno sam znala šta sprema: odmor na suncu sa svime što ide uz to. Turističko selo, ligeštuli, palme, kokteli s lošim rumom, preplanula tela koja se presijavaju, časovi akvabika kako bi mogao da odmerava animatora – Feliksov san, a moj košmar. Povraćalo mi se kada bih zamislila sve te turiste koji se guraju na majušnoj plaži ili tuku, svečano obučeni, oko švedskog stola, užasnuti pomišlju da će im sused koji hrče kao testera uzeti ispred nosa poslednju kobasicu, koji su srećni zato što su bili zatvoreni deset sati u avionu, okruženi cmizdravom dečurlijom.

Zato sam išla ukrug i pušila toliko da me je peklo grlo. San mi više nije služio kao utočište, sada je u njemu bio Feliks u kupaćim gaćicama koji me je terao da plešem

salsu u noćnom klubu. Neće popustiti sve dok ne pristanem. Morala sam da mu umaknem, osujetim njegov plan, umirim ga i istovremeno ga se otarasim. Nisam mogla da ostanem kod kuće. Trebalo je da otputujem, odem iz Pariza, to je bilo jedino rešenje. Trebalo je da pronađem neku zabit u koju on neće poći sa mnom.

Izlet u svet živih bio je neizbežan, kuhinjski elementi i frižider bili su očajnički prazni. Pronašla sam samo pakovanja keksa kome je istekao rok – Klarina užina – i Kolenova piva. Uzela sam jedno, prevrtala ga u rukama, a onda konačno rešila da ga otvorim. Pomerisala sam ga kao da je vino iz dobre godine. Otpila sam gutljaj i uspomene su nagrnule.

Naš prvi poljubac imao je ukus piva. Koliko smo se puta smejali tome? Nismo se opterećivali romantikom kad nam je bilo dvadeset godina. Kolen je pio samo tamno pivo, nije voleo svetlo. Uvek se pitao zašto je izabrao mene, pošto bi, po istom principu, bilo logično da više voli brinete nego plavuše. Zbog toga bi svaki put dobio pljusku po glavi.

Zbog piva je jedne godine hteo da odemo na neko-liko dana u Irsku. Kasnije je tvrdio da je odustao zbog kiše, vetra i hladnoće. Dobro je znao da ja volim samo sunce i sunčanje, nije hteo da me tera da i na godišnjem odmoru nosim vetrovku i duksericu, nije hteo da mi nametne odredište koje mi se neće dopasti.

Boca mi ispade iz ruku i razbi se o pločice.

Sedeći za Kolenovim pisaćim stolom, sa atlasom ispred sebe, prelazila sam pogledom preko karte Irske. Kako

se bira grob pod vedrim nebom? Koje mesto može da mi donese mir i spokojstvo koji su mi potrebni da bih bila sama s Kolenom i Klarom? Budući da nisam ništa znala o toj zemlji, pa nisam mogla da odaberem mesto u koje bih otišla, na kraju zažmurih i nasumice spustih prst.

Podigoh malo jedan kapak i primakoh se. Onda sklonih prst i otvorih i drugo oko kako bih dešifrovala naziv. Slučaj je hteo da to bude neko majušno selo: natpis je jedva mogao da se pročita. Malreni. Otići ću u izgnanstvo u Malreni.

Kucnuo je čas da saopštim Feliksu da se selim u Irsku. Trebala su mi tri dana da skupim hrabrost. Upravo smo završili večeru, i naterala sam sebe da sve pojedem kako bih mu udovoljila. Zavaljen u fotelju, prelistavao je turističke brošure.

„Ostavi te svoje časopise, Felikse.“

„Odlučila si?“

On skoči na noge i protrlja ruke.

„Kuda ćemo?“

„Ne znam za tebe, ali ja idem u Irsku.“

Trudila sam se da zvučim što prirodnije. Feliks je pokušavao da dođe do vazduha, kao riba koja se guši.

„Saberu se.“

„Je l' ti to ozbiljno? Ne, sigurno se šališ! Ko ti je dao tu ideju?“

„Zamisli, Kolen!“

„Pa da, ona je luda. Još ćeš mi reći da se vratio iz mrtvih kako bi ti rekao kuda da odeš.“

„Nema potrebe da budeš zloban. On je želeo da ode u Irsku i to je sve. Ja ću otići umesto njega.“

„A ne, ne ideš tamo“, reče mi odlučno Feliks.

„A zašto?“

„Nemaš šta da tražiš u toj zemlji... u kojoj žive...“

„Ko?“

„Ragbisti koji jedu ovce.“

„Smetaju ti ragbisti? To je stvarno nešto novo. Obično si fasciniran njima. Zar misliš da je bolje da odeš na Tajland kako bi se izležavao na plaži na mesečini i vratio s tetovažom *forever Brandon* na levom guzu?“

„Pogodila si, veštice. Ali to ne može da se poredi. Već se osećaš loše, ako odeš, neće ti više biti spasa.“

„Prestani. Odlučila sam da odem u Irsku na nekoliko meseci, nećeš me naterati da se predomislim.“

„Ne računaj da ću poći s tobom.“

Ustadoh i krenuh da rasklanjam sve što mi je došlo pod ruku.

„Utoliko bolje, pošto nisi ni pozvan. Ne mogu više da podnesem da mi dahćeš za vrat. Gušiš me!“, viknuh pogledavši ga.

„Budi sigurna u jedno: vrlo brzo ću ti ponovo dah-tati za vrat.“

On prsnu u smeh i, ne odvajajući pogled od mene, mirno zapali cigaretu.

„Hoćeš li da znaš zašto? Zato što mislim da nećeš izdržati duže od dva dana. Vратиćeš se podvijenog repa i preklinjaćeš me da te odvedem negde gde ima sunca.“

„Nema šanse! Misli šta god hoćeš, ali ja ovo radim da bih ozdravila.“

„Izabrala si pogrešan metod, ali si bar živnula.“

„Zar te ne čekaju drugari?“

Nisam više mogla da podnesem njegov inkvizitorski pogled. On ustade i priđe mi.

„Da idem da proslavim tvoj najnoviji hir?“

Onda se natmuri, pa mi spusti ruke na ramena i zagleda mi se pravo u oči.

„Stvarno hoćeš da se oporaviš?“

„Naravno.“

„Onda u tvojim putnim torbama neće biti nijedne Kolenove košulje, nijedne Klarine plišane igračke, nijednog parfema, osim tvog.“

Upala sam u sopstvenu klopku. Boleli su me stomak, glava, koža. Dok mi je dobovao prstima po ramenima, nisam mogla da izbegnem njegove oči crne kao gar.

„Naravno, hoću da se oporavim, postepeno ću se odvajati od njihovih stvari. Trebalo bi da ti bude drago, ti već neko vreme želiš da to uradim.“

Nekim čudom, glas mi nije pukao. Feliks duboko uzdahnu.

„Neodgovorna si, nećeš uspeti. Kolen te nikad ne bi pustio da to uradiš. U redu je, pokušala si nešto da učiniš kako bi se izvukla iz depresije, ali odustani, molim te, smislićemo nešto drugo. Bojim se da ćeš potonuti još dublje.“

„Neću odustati.“

„Idi da spavaš, sutra ćemo ponovo pričati o tome.“

Feliks napravi razočaran izraz lica, poljubi me u obraz i zaputi se ka vratima ne izustivši više ni reč.

Dok sam u krevetu, umotana u jorgan, čvrsto stezala u rukama Klarinu igračku, pokušavala sam da smirim otkucaje srca. Feliks nije bio u pravu, Kolen

bi me pustio da odputujem sama u inostranstvo, ali pod uslovom da on sve organizuje. Kad smo putovali, on je brinuo o svemu: od avionske karte do hotelske rezervacije, preko mojih dokumenata. Nikad mi ne bi poverio moj ili Klarin pasoš, govorio je da mi je glava u oblacima. Da li bi verovao kako mogu izvesti ovako nešto? Nisam sigurna.

Ja čak nikad nisam živela sama, otišla sam iz roditeljskog doma da bih živela s njim. Plašila sam se da obavim najobičniji telefonski razgovor kako bih dobila neku informaciju ili uložila žalbu. Kolen je umeo sve da radi. Da bih se pripremila za put, treba da zamislim kako me on usmerava. Potrudiću se da bude ponosan na mene. Makar to bilo poslednje što ću uraditi pre nego što umrem, svima ću pokazati da mogu da idem do kraja.

Neke stvari se nisu promenile, na primer moj način pakovanja. Moj orman je bio prazan, a torbe toliko pune da su pucale. Neću upotrebiti ni četvrtinu. Nedostajalo je samo još nešto za čitanje, moraću da se obuzdam.

Koliko dugo nisam tuda prošla? Feliks će se onesvestiti za šankom kad me bude video. Za manje od pet minuta stigoh do ulice Vjej di tampl. Do svoje ulice. Tu sam nekada provodila dane; na terasama restorana, u prodavnicama, galerijama, tu sam i radila. Nekada sam bila srećna zbog same činjenice da sam tu.

Danas sam, krijući se ispod kapuljače Kolenovog duksa, bežala od izloga, stanovnika, turista. Išla sam

kolovozom kako ne bih morala da se provlačim između prokletih bandera. Sve mi je smetalo, čak i prelep miris toplog hleba koji je dopirao iz pekare gde sam obično kupovala.

Kad sam se približila *Srećnim ljudima*, usporih korak. Više od godinu dana nisam kročila unutra. Zaustavila sam se na trotoaru preko puta ne gledajući na drugu stranu. Stojeći nepomično, oborene glave, zavukoh ruku u džep – trebao mi je nikotin. Neko me gurnu i ja i protiv svoje volje podigoh glavu i pogledah svoju kafe-knjižaru. Taj mali drveni izlog, ta vrata na sredini, sa zvončetom sa unutrašnje strane, taj naziv koji sam, pre pet godina, sama izabrala – *Srećni ljudi čitaju i piju kafu* – sve me je to podsećalo na moj život s Kolenom i Klarom.

Tog jutra, na dan otvaranja, vladala je opšta panika. Radovi nisu bili završeni, knjige još nisu bile otpakovane. Feliks nije došao, morala sam sama da se izborim s radnicima kako bi ubrzali tempo. Kolen me je zvao telefonom na svakih petnaest minuta kako bi proverio da li će sve biti spremno do večeri. Ja sam svaki put gutala suze i smejala se kao luda. Moj dragi partner, lep kô lutka, promolio je nos sredinom popodneva, u trenutku kada sam bila na rubu nervnog sloma zato što iznad ulaza još nije bio postavljen natpis.

„Felikse, gde si bio?“, dreknula sam.

„Kod frizera. Uzgred, i ti bi morala da odeš do frizera“, odgovorio mi je uhvativši s gađenjem pramen moje kose.

„A kad? Ništa nije spremno za večeras, od jutros lažem Kolena, lepo sam rekla da je ovo osuđeno na

propast, ovo mesto će mi se obiti o glavu. Zašto su me roditelji i Kolen poslušali kad sam im rekla da hoću da držim kafe-knjižaru? Više to ne želim.“

Glas mi je bio kreštav i ponovo sam počela da se šetkam tamo-ovamo. Feliks je izbacio sve radnike napolje, a onda se vratio kod mene. Uhvatio me je i snažno prodrmao.

„Prestani! Odsad ja rukovodim poslom. Idi da se spremiš.“

„Nemam vremena!“

„Nema šanse da otvorimo kafe dok gazdarica izgleda kô akrep.“

Odgurao me je do zadnjih vrata, koja su vodila u garsonjeru iznajmljenu zajedno s kafeom. Unutra sam pronašla novu haljinu i sve što mi je bilo potrebno da se doteram. Na podu se nalazio ogroman buket ruža i frezija. Pročitala sam Kolenovo pismo, u kome mi je ponovio koliko veruje u mene.

Veče otvaranja bilo je na kraju vrlo uspešno, iako nam je zarada bila maltene na nuli (Feliks se proglasio nadležnim za kasu). Kolen me je hrabrio namigujući mi i osmehujući mi se. S Klarom u naručju, išla sam od stola do stola, između članova svoje porodice, prijatelja, muževljevih kolega, Feliksovih sumnjivih poznanika i trgovaca iz ulice.

Pet godina kasnije, sve je bilo drugačije. Kolen i Klara nisu više bili tu. Nisam imala ni najmanju želju da ponovo radim, sve me je na tom mestu podsećalo na muža i ćerku. Na Kolena koji je ovamo dolazio sav ponosan da proslavi još jednu pobedu na sudu, na prve korake koje je Klara napravila između gostiju, na dan

kada je prvi put napisala svoje ime, sedeći za šankom sa sokom od nara ispred sebe.

Neka senka se stvori kraj mene, na pločniku. Feliks me privuče k sebi, zagrli me i krenu da me ljuljuška.

„Stojiš ovde već pola sata, pođi sa mnom.“

Odmahnuh glavom.

„Nisi došla bez razloga, vreme je da ponovo otkriješ *Srećne ljude*.“

On me uhvati za ruku i prevede preko ulice. Kad je otvorio vrata, stegnu me još jače. Začu se zvonice i ja briznuh u plač.

„I ja se setim Klare svaki put kad ga čujem“, prizna-
de mi Feliks. „Idi za šank.“

Poslušah ga bez reči. Zapahnu me miris kafe pome-
šan s mirisom knjiga. I protiv svoje volje, udahnuh
punim plućima. Ruka mi je klizila preko drvenog šan-
ka: bio je lepljiv. Uzeh jednu šolju: bila je prljava. Uzeh
drugu: ni ona nije bila naročito čista.

„Ti vodiš više računa o mom stanu nego o *Srećnim
ljudima*, Felikse. Ovo je stvarno odvratno.“

„Previše sam zauzet, nemam vremena da izigravam
domaćicu“, odgovori mi on slegnuvši ramenima.

„Ma vidim da je gužva!“

On ode da se pobrine za svog jedinog gosta, s kojim
je, ako je suditi po pogledima koje su razmenjivali, bio
više nego blizak. Momak iskapi čašu i izađe s knjigom
ispod miške ne prišavši kasi.

„I? Počinješ ponovo da radiš?“, upita me Feliks
nakon što je sipao sebi piće.

„O čemu ti to pričaš?“

„Došla si ovamo zato što hoćeš ponovo da radiš, je l' tako?“

„Ne, dobro znaš da nije tako. Došla sam da uzmem knjige.“

„Ti, znači, stvarno odlaziš? Ali imaš vremena, ne moraš da žuriš.“

„Ti me uopšte nisi slušao. Odlazim za osam dana, potpisala sam ugovor o najmu.“

„Kakav ugovor o najmu?“

„O najmu brvnare u kojoj ću živeti narednih meseci.“

„Sigurna si da to nisu prazne priče?“

„Ne, ni u šta nisam sigurna, videću na licu mesta.“
Gledali smo se netremice.

„Ne možeš da me ostaviš ovde potpuno samog, Dijan.“

„Ti ovde sam gazduješ poslednjih godinu dana, a ja baš i nisam poznata po efikasnosti na poslu. Hajde, preporuči mi knjige.“

On mi, bez imalo žara, pokaza svoje omiljene knjige; prihvatila sam bez razmišljanja, bilo mi je sasvim svedjedno. Za jednu sam čula: *Hronike San Franciska*. Po mišljenju mog najboljeg prijatelja, Armisted Mopin ume da reši svaki problem. Nisam znala da li je u pravu, nisam ga čitala. Feliks je ređao knjige na šank. Izbegavao je moj pogled.

„Doneću ih kod tebe, preteške su.“

„Hvala ti. Sad idem, treba da obavim još gomilu stvari.“

Pogled mi pade na jedan kutak iza bara. Znatiželjno pridoh okviru s Kolenovim, Klarinim, Feliksovim i

mojim fotografijama. Bile su pažljivo uramljene. Okrenuh se prema Feliksu.

„Sad idi kući“, reče mi on blagim glasom.

Bio je blizu vrata. Kad sam stigla do njega, zastadoh, nežno ga poljubih u obraz i izađoh.

„Dijan! Ne čekaj me večeras, neću doći.“

„Okej, vidimo se sutra.“

„Kolene!“

Srce mi je lupalo, bila sam gola voda, pipala sam svuda po krevetu. Hladnoća i praznina na mestu gde je on nekada spavao bile su odgovor na moj zov. Kolen je, međutim, bio tu, ljubio me je, njegove usne su mi štipkale kožu vrata, spustile se iza mog uva, sve do ramena. Osećala sam njegov dah na potiljku, čula reči koje mi je šaputao, noge su nam bile isprepletene. Gurnuh pokrivač i spustih bosa stopala na parket. Stan je osvetljavalo ulično svetlo. Škripanje drveta pod mojim stopalima podseti me na Klarine nožice koje bi potrčale ka ulaznim vratima čim bi čula Kolenov ključ u bravi.

Svake večeri ponavljao se isti ritual. Sedele bismo šćućurene jedna uz drugu na trosedu. Klara bi već bila u spavaćici, a ja sam gorela od nestrpljenja da vidim muža. Otišla bih u predsoblje, Kolen bi jedva stigao da spusti fascikle na policu pre nego što bi mu malecka skočila u naručje.

Išla bih za njima kroz mrak do dnevne sobe, gde bismo se okupili sve troje. Kolen bi mi prišao, ja bih mu odvezala kravatu, on bi me poljubio, Klara bi nas

razdvojila, večerali bismo, Kolen bi uspavao našu ćerku, a onda bismo nas dvoje ostali sami, sigurni da je Klara na toplom, u svom krevetu, s varalicom u ustima.

Shvatih da naš stan više ne postoji. Ostala sam u njemu da bi sve ostalo isto, ali to je bila greška. Nije više bilo fascikli, nije više bilo zvuka ključa u bravi, nije više bilo trčanja po parketu. Nikad se neću vratiti ovamo.

Vozila sam se četrdeset pet minuta metroom da bih sada stajala kao skamenjena u podnožju stepenica. Noge su mi postajale sve teže sa svakim novim stepenikom. Nisam znala da je ulaz odmah pored stanice. U trenutku kada sam prošla kroz kapiju, sinulo mi je da ne mogu da odem tamo praznih ruku. U okolini je bilo sijaset cvećara, uđoh u najbližu.

„Htela bih da kupim cveće.“

„Na pravom ste mestu!“, odgovori mi cvećarka nasmešivši se. „Za neku posebnu priliku?“

„Za tamo“, rekoh pokazavši na groblje.

„Nešto klasično?“

„Dajte mi dve ruže, to će biti dovoljno.“

Ona zapanjeno priđe rezanom cveću.

„Bele“, rekoh joj. „Ne umotavajte ih, nosiću ih tako.“

„Ali...“

„Koliko je to?“

Ostavih novčanicu, istrghoh joj ruže iz ruke i žurno izađoh. Moj suludi trk prekinu se na šljunku na glavnoj stazi. Okrenuh se oko sebe, osmotrih okolinu. Gde li su? Vratih se nazad i strovalih na zemlju. Grozničavo otkucah broj *Srećnih ljudi*.

„Srećni ljudi piju i vode ljubav, izvolite.“

„Felikse“, prošaputah.

„Imaš neki problem?“

„Ne znam gde su, shvataš li? Ne mogu da odem kod njih.“

„Kod koga hoćeš da odeš? Ništa ne razumem. Gde si? Zašto plačeš?“

„Hoću da odem kod Kolena i Klare.“

„Ti si... ti si na groblju?“

„Da.“

„Odmah dolazim, ne mrdaj odatle.“

Samo sam jednom bila na groblju, na dan sahrane. Kasnije sam uporno odbijala da odem tamo.

Nakon što sam pobegla iz bolnice, na dan kad su poginuli, nisam se više vraćala u nju. Saopštila sam svojim i Kolenovim užasnutim roditeljima da neću prisustvovati polaganju u kovčeg. Moji svekar i svekrva otišli su zalupivši vratima.

„Ti gubiš razum, Dijan!“, uzviknula je moja majka.

„Ne mogu da prisustvujem tome, mama, to je previše bolno. Ako vidim kako ih stavljaju u mrtvačke kovčege, to će značiti da je gotovo.“

„Kolen i Klara su mrtvi“, odgovorila mi je. „Treba to da prihvatiš.“

„Čuti! I neću otići na sahranu, ne želim da ih vidim kako odlaze.“

Okrenula sam im leđa i ponovo briznula u plač.

„Šta?“, planuo je moj otac.

„To je tvoja dužnost“, dodala je moja majka. „Doći ćeš i nećeš praviti nikakve scene.“

„Dužnost? Vi govorite o dužnosti? Zabole me za dužnost.“

Naglo sam se okrenula prema njima. Gnev je prevagnuo nad bolom.

„Pa da, imaš obaveze i ispunićeš ih“, odgovorio mi je otac.

„Vas je baš briga za Kolena, Klaru i mene. Vama je važan samo privid. Da ostavimo utisak skrhane porodice.“

„Ali mi to i jesmo“, odvrtila mi je majka.

„Ne! Ja sam upravo izgubila jedinu porodicu koju sam ikada imala, svoju jedinu pravu porodicu.“

Jedva sam disala, grudi su mi se nadimale. Nisam odvajala pogled od njih. Lica su im se nakratko izobličila. Tražila sam neki znak kajanja, ali ga nisam pronašla. Njihova maska je bila neuništiva.

„Ne treba da razgovaraš s nama tim tonom, mi smo ti roditelji“, odgovorio mi je otac.

„Napolje!“, dreknula sam uperivši prst u vrata. „Marš napolje iz moje kuće!“

Otac je prišao majci, uhvatio je za ruku i povukao prema izlazu.

„Budi spremna, svrat ćemo po tebe“, rekla mi je ona pre nego što je izašla.

Došli su, kao automati, tačni poput švajcarskog sata. Ništa od svega što sam im rekla nije doprlo do njih.

Onako iscrpljena, nisam imala snage da se borim. Majka me je, bez imalo nežnosti, naterala da se obučem, otac me je ugurao u kola. Ispred crkve sam ih

odgurnula da bih se bacila Feliksu u naručje. Od tog trenutka, nisam se više odvajala od njega. Kad je stigla posmrtna povorka, sakrila sam lice u njegove grudi. Tokom celog obreda, on mi je šaputao na uvo, pričao mi je šta se dešavalo proteklih dana, kakvu je odeću izabrao za njih; pričao mi je o Klarinoj haljinici, plišanoj igrački koju je stavio pored nje; o Kolenovoj sivoj kravati, satu koji mu je stavio – odabrao je onaj koji sam mu ja kupila za trideseti rođendan. Sa Feliksom sam prešla put do groblja. Ostala sam pozadi sve do trenutka kada su nam prišli moji roditelji. Pružili su mi nekoliko cvetova, a onda je moj otac rekao:

„Felikse, pomози joj da ode do rake. Treba to da uradi. Ovo nije trenutak za njene mušice.“

Feliks mi snažno stegnu šaku, pa uze cveće iz ruku moje majke.

„Nemoj to da uradiš zbog svojih roditelja, uradi to zbog sebe, zbog Kolena i Klare.“

Bacila sam cveće u raku.

„Dojurio sam najbrže što sam mogao“, reče mi Feliks kad mi je prišao. „Pusti ruže, povređuješ se.“

On čučnu naspram mene, odmotla mi prste, jedan po jedan, i izvuče ruže, koje spusti na zemlju. Šake su mi bile krvave, nisam osetila ubode trnja. Onda me obuhvati oko struka i pomože mi da ustanem.

Išli smo kroz groblje sve dok nismo stigli do česme. Feliks mi ćutke oprala ruke. Onda uze koficu i napuni je vodom. Odmicao je odlučnim korakom, vukući me za sobom. Kad smo stigli, pusti me, pa krenu da čisti

grob, njihov grob, taj grob koji sam ja videla prvi put. Prelazila sam pogledom preko svakog detalja, preko mermera, njihovih imena ispisanih krasnopisom... Kolen je živeo trideset tri godine, a Klara nije stigla da proslavi šesti rođendan. Feliks mi pruži dve ruže.

„Pričaj s njima.“

Ja spustih svoj smešni poklon na grob i kleknuh.

„Eh, ljubavi moje... oprostite mi... ne znam šta bih vam rekla...“

Glas me izdade. Zarih lice u ruke. Bilo mi je hladno. Bilo mi je toplo. Loše sam se osećala.

„Tako mi je teško, Kolene. Zašto si poveo Klaru sa sobom? Nisi smeo da odeš, nisi imao pravo da je uzmeš. Tako sam ljuta na tebe zato što si me ostavio samu, potpuno sam izgubljena. Trebalo je da pođem s vama.“

Obrisah suze nadlanicom. Bučno se useknuh.

„Ne mogu da verujem da se nikad nećete vratiti. Provodim život tako što vas čekam. Kod kuće je sve spremno... za vas... Kažu da to nije normalno. Zato odlazim. Sećaš li se, Kolene, da si hteo da odemo u Irsku, ja sam odbila, bila sam glupa... Idem tamo na neko vreme. Ne znam gde ste vas dvoje, ali potrebni ste mi, pazite na mene, čuvajte me. Volim vas...“

Nakratko zažmurih, a onda ustadoh na jedvite jade: ravnoteža mi je bila poljuljana, vrtelo mi se u glavi; Feliks mi je pomogao da ostanem na nogama. Krenu-smo prema izlazu, ne okrećući se i bez reči. Pre nego što sam sišla u metro, Feliks stade.

„Znaš, dosad ti nisam verovao kad si govorila da hoćeš da se izvučeš“, priznade mi. „Ali ono što si danas uradila uverava me u suprotno. Ponosim se tobom.“

* * *

Roditelje sam pozvala dan pred polazak. Otkako sam im saopštila svoju odluku, sve vreme su pokušavali da me odvrte od nje. Zvali su me svakodnevno i telefonska sekretarica mi je odlično poslužila.

„Mama, ovde Dijan.“

Iz pozadine je, kao i obično, dopirao zvuk televizora, puštenog na najjače.

„Kako si, mila?“

„Spremna sam da krenem.“

„Opet ti s tim! Dragi, tvoja ćerka je na telefonu, i dalje hoće da otputuje.“

Stolica zaškripa po pločicama, a onda moj otac uze slušalicu.

„Čuj, mala moja, dođi da provedeš nekoliko dana kod nas, to će ti pomoći da središ misli.“

„Ne vredi ti, tata. Sutra putujem. Vi još niste shvatili da neću da se vratim da živim s vama. Velika sam devojka, ne živi se s trideset dve godine kod roditelja.“

„Nikad nisi umela da brineš o sebi. Treba ti neko da te vodi, ti ni u čemu ne možeš da istraješ. Činjenice govore same za sebe, mi smo ti dali novac za kafe, a danas imaš od čega da živiš i čime da finansiraš svoje mušice samo zato što je Kolen bio oprezan. Iskreno govoreći, odlazak u inostranstvo umnogome prevazilazi tvoje mogućnosti.“

„Hvala ti, tata, nisam znala da sam vam bila na tere-tu. Takve reči će mi sigurno pomoći da se izvučem iz stanja u kome sam.“